

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties (BZK)
Mw. mr. drs. H.G.J. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Datum
13 april 2022
Kenmerk
TRE/U202200286
Telefoon
070 373 8393
Bijlage(n)
-

Onderwerp

Aanbieding Uitvoeringstoets Wetsvoorstel programmatuur
verkiezingsuitslagen

Geachte mevrouw Bruins Slot,

Hierbij bieden wij u de Uitvoeringstoets Wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen aan. De uitvoeringstoets is mede met uw steun opgesteld door VNG Realisatie.

Het rapport bespreekt de uitvoeringsconsequenties van het wetsvoorstel en geeft handvatten en aanbevelingen voor de nadere uitwerking en operationalisering van het wetsvoorstel. Wij vestigen graag in het bijzonder uw aandacht op de volgende punten.

Transparantie, veiligheid en uitvoerbaarheid

De getrapte opbouw van het wetsvoorstel brengt met zich dat in dit stadium geen totaalbeeld van de uitvoeringsconsequenties kan worden gegeven en de impact definitief bepaalt. Gemeenten geven aan dat de impact in potentie groot kan zijn. Het wetsvoorstel vraagt naar verwachting ook meer structurele inzet van gemeenten. Dit drukt op de gemeentelijke organisatie.

Het is daarom in de eerste plaats van belang dat, met het oog op de uitvoerbaarheid, de noodzakelijke nadere uitwerking en operationalisering van het wetsvoorstel zorgvuldig en in samenspraak met gemeenten gebeurt. Maatstaf bij de uitwerking is om de publieke waarden van het verkiezingsproces (waaronder transparantie en veiligheid) in samenhang te bezien met en zorgvuldig af te wegen tegen de uitvoerbaarheid voor gemeenten. Als uitvoerbaarheid teveel onder druk komt te staan, heeft dat ook zijn weerslag op een zorgvuldig, transparant en veilig verloop van de uitslagvaststelling. Het wetsvoorstel zou daarmee niet aan het doel beantwoorden.

In de tweede plaats is het nodig om, nadat die nadere uitwerking heeft plaatsgevonden, na te gaan in hoeverre de uitgewerkte onderdelen uitvoerbaar zijn. Dit kan in de vorm van praktijkproeven, pilots of een analyse op specifieke onderdelen. Op basis daarvan kunnen definitieve conclusies worden getrokken over de uitvoeringsconsequenties van de inzet van de centrale programmatuur en de impact op gemeenten, zoals de netto-uitvoeringslasten.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

Het is daarbij - in de derde plaats - van belang deze conclusies te kunnen trekken voordat het wetstraject is afgerond, zodat het wetsvoorstel daarop zo nodig kan worden aangepast.

Wij vragen u daarom de gemeenten te blijven betrekken bij de uitwerking van het wetsvoorstel. Ook vragen wij u te faciliteren dat ook de nadere uitwerking en operationalisering op uitvoerbaarheid kan worden getoetst en dat dit voor de afronding van het wetstraject gebeurt. Over de resultaten, waaronder de financiële impact voor gemeenten, gaan wij graag in overleg met u.

Tijdige beschikbaarheid

Een ander belangrijk aandachtspunt met het oog op implementatie en uitvoering is dat lagere regelgeving, voorschriften en protocollen van de Kiesraad, en ook de programmatuur zelf tijdig beschikbaar zijn voor gemeenten. Voor gemeenten bestaat er voornamelijk een grote afhankelijkheid van de voortgang waarmee en de wijze waarop de Kiesraad haar bevoegdheden uit het wetsvoorstel verder normeert en procedures uitwerkt. De uitvoeringstoets laat zien dat gemeenten, zeker voor de eerste verkiezing waarbij de nieuwe regels gelden, in een vroeg stadium een integraal beeld moeten hebben van alle relevante aspecten rondom de inzet van de programmatuur. Aan de hand hiervan kunnen ze immers pas hun implementatievoorbereiding starten.

Deze bevinding uit de uitvoeringstoets sluit aan op de Verkiezingsagenda 2030 waarin staat dat als een maatregel wijzigingen in ICT-systemen vereist, daarvoor een minimale invoeringstermijn van zes maanden nodig is. Dat wil zeggen dat uiterlijk zes maanden vóór de verkiezing waarbij de maatregel geldt, helder is wat nieuwe wet- en regelgeving van de uitvoering vraagt.

Wij vragen u daarom samen met de gemeenten nader te bepalen met welke termijnen concreet minimaal rekening moet worden gehouden om de programmatuur te kunnen inzetten en de daarbij geldende regels, voorschriften en procedures zorgvuldig te kunnen uitvoeren en implementeren.

Publiek bij invoeren programmatuur

Een onderdeel waarbij onevenwichtigheid dreigt te ontstaan in de balans tussen transparantie en controleerbaarheid enerzijds en uitvoerbaarheid anderzijds, is de bepaling om publiek toe te laten bij de invoer in de programmatuur. Het voorschrift dat het gemeentelijk stembureau de processen-verbaal tijdens de openbare zitting in de optelprogrammatuur moet invoeren is nieuw ten opzichte van de huidige Kieswet. Dit heeft grote gevolgen voor de uitvoering, zowel voor het proces zelf als voor de organisatie van de fysieke ruimte. Gemeenten geven in de uitvoeringstoets aan dat publiek bij het invoeren in principe niet wenselijk is en bij de uitvoering mogelijk tot problemen kan leiden. Het invoeren is secuur werk en vergt grote concentratie. Het is belangrijk dat dit proces goed wordt aangestuurd in een veilige en rustige omgeving. Bovendien is deze procedure voor transparantie en controleerbaarheid niet nodig: de processen-verbaal en invoerlijsten uit de programmatuur worden meteen na vaststelling van de uitslag gepubliceerd. Het is dus bij twijfel door eenieder achteraf makkelijk na te gaan dat beiden precies overeenkomen.

Wij vragen u daarom in eerste instantie om deze bepaling te heroverwegen in die zin dat de invoer in de optelprogrammatuur niet in de openbaarheid plaatsvindt. Indien deze verplichting evenwel in stand blijft, verzoeken wij u samen met de gemeenten te bepalen hoe hieraan zodanig invulling kan worden gegeven dat een evenwichtige balans ontstaat tussen transparantie, controleerbaarheid én uitvoerbaarheid.

Terugvalopties programmatuur

Uitgangspunt is dat gemeenten centraal gehoste programmatuur gaan gebruiken voor de invoer van processen-verbaal. Het kan echter nodig zijn tijdens een verkiezing uit te wijken naar alternatieven. Als terugvalopties komen decentrale programmatuur en, in het uiterste geval, het handmatig invoeren in aanmerking. Er is nog geen nadere invulling gegeven aan de betekenis van deze alternatieven voor de uitvoering door gemeenten en wat de consequenties hiervan zijn voor het nog in acht kunnen nemen van de wettelijke termijnen van uitslagvaststelling. Het is voor gemeenten wel van belang dat die duidelijkheid er tijdig komt.

We vragen u daarom de scenario's voor de inzet van terugvalopties op voorhand met gemeenten af te stemmen in het licht van uitvoerbaarheid en op voorhand besluiten te nemen over de (financiële en uitvoerings-) consequenties daarvan en daarover met ons in overleg te treden.

Wij vertrouwen erop dat u bereid bent aan de genoemde punten en de overige bevindingen en aanbevelingen in de uitvoeringstoets opvolging te geven. Rest ons u te danken voor uw steun bij de opstelling van de uitvoeringstoets.

Met vriendelijke groet,

mr L.K. Geluk
Algemeen directeur